

hold i undersøgelsesområderne gennemgås metoder og resultater af ovennævnte faktorer. Bogen er ledsaget af en righoldig russisk litteraturliste samt en mindre fortegnelse over anvendte vestlige arbejder, der dog næsten alle er fra før 2. verdenskrig. Thornthwaite & Holzman's afhandling fra 1942 er dog angivet.

N. Kingo Jacobsen.

Terence Armstrong: *The Northern Sea Route. Soviet Exploitation of the North East Passage.* Scott Polar Research Institute, Special Publication no. 1. Cambridge University Press. 1952. 17 × 24 cm. 162 sider. 21 sh.

R. Støen Støensen: *Den nordlige søvej.* Erik Lundsgaards Forlag. København 1957. 14 × 21½ cm. 503 sider. Kr. 32,50.

Anmelderen har tidligere i bd. 51 af GEOGRAFISK TIDSSKRIFT givet en oversigt over arktiske problemstillinger i relation til besejlingen med indgående omtale af polarbassinets udforskning og morfologi, isforhold samt meteorologi, afsluttet med en gennemgang af Nordøst- og Nordvestpassagen. Siden da er der foregået en livlig aktivitet i alle polaregne fremmet af stormagternes militære interesser i disse områder samt senest i forbindelse med det geofysiske år. Terence Armstrongs bog om Nordøstpassagen er først og fremmest bemærkelsesværdig ved stort set udelukkende at bygge på sovjet-russisk kildemateriale. Foreløbig foreligger kun een tilsvarende fremstilling: Taracouzio: *Soviets in the Arctic, 1938.* Efter en historisk indledning gives en beskrivelse af udviklingen fra 1933—1949. 17. dec. 1932 oprettedes Glavsevmorput, centraladministrationen for den nordlige søvej, der hurtigt voksede til at omfatte al aktivitet i Sibirien nord for 62° n. br., efter 1938 indskrænket til området øst for Ob. Der gives en interessant skildring af denne organisations struktur og udvikling. Indsatsen har været enorm, motiverne har i første række været at indkorporere disse områder i det socialistiske system, økonomisk og politisk. Ideerne om en indsats i disse egne var imidlertid ikke nye, tværtimod var der inden 1917 skabt et solidt fundament at arbejde videre på. Sovjets interesser har i første række været økonomiske, men har derudover dækket følgende felter: strategi, socialisering af den indfødte befolkning, kommunistisk propaganda samt ren videnskab. Den strategiske værdi kan af gode grunde ikke gøres op, derimod kan det straks slås fast, at ruten ikke har været den store succes økonomisk. Fremover vil mere troværdige ismeldinger, større og flere isbrydere, bedre fragtskibsmateriel, informationer om varierede ruter måske forlænge sejlperioden

og dermed i høj grad øge rentabiliteten. Der er dog også mulighed for klimaændringer i negativ retning med deraf følgende forværret issituation, den nordlige søvej er klimatisk set en marginal-zone. Sammenlignet med andre fragtruter i disse egne skulle den nordlige søvej umiddelbart synes meget fordelagtig, men som nævnt er sejltiden kort, og et stort og dyrt apparat skal holdes i gang året rundt. Randområderne i øst og vest inddrages endvidere efterhånden trafikalt i de sydligere egne indlandstransport. Stor vægt er lagt på en indgående udredning af den videnskabelige indsats som baggrund for de vundne resultater.

Kommandørkaptajn Steen Steensens bog er en grundig gennemarbejdning af alle væsentlige forhold vedrørende Nordøstpasset, den historiske udvikling, geografiske, navigatoriske og politiske forhold samt ikke mindst den militære betydning. Udover engelske og amerikanske lodsøger og ovennævnte litteratur er oplysninger hentet fra tysk maritimt arkivmateriale, der ikke er almindelig tilgængeligt. Dette har præget bogen, der i sin opbygning har karakter som opslagsbog. Stor vægt er endvidere lagt på gennemgang af skibsmateriel, ikke mindst krigsskibe. Den sømilitære historie især under 2. verdenskrig med indgående beskrivelser f. eks. af Operation »Wunderland« er interessant læsning, og dette afsnit afsluttes med aktuel omtale af atomdrevne ubåde. Herudover har forfatteren ajourført skildringer med gode kort af de russiske isflagedrifter NP 1—7, de amerikanske isøer T 1—3 samt et nyt dybdekort over polarbassinet med Lomonosov-ryggen hentet fra det russiske geografiske tidsskrift. Med større skepsis læser man afsnittet om Davidov-planen, en opdæmning og omledning af Ob og Yenisey til Aralsøen og Det kaspiske Hav samt de øvrige foranstaltninger i forbindelse hermed. Her når man det svageste punkt ved bogen: de anvendte oplysninger og kortmaterialet er ikke tilstrækkelig ensartet af kvalitet og i flere tilfælde mærkelig ubearbejdet. Denne indvending må dog ikke slække indtrykket af et stort interessant stykke arbejde, som man i visse afsnit læser med spænding og interesse. De tekniske oplysninger har man samtidig med skildringerne af russiske ekspeditioner, der driver rundt på isflager med den mest moderne videnskabelige udrustning, og i den amerikanske sektor cirkler isøerne rundt med tilsvarende amerikanske ekspeditioner. Lufttryks- og temperaturforhold i polarbassinet har afgørende indflydelse på vejret også på vore breddegrader, og man har indtryk af, at de arktiske egne spiller en tilsvarende rolle for det politiske klima.

N. Kingo Jacobsen.